

kisebb közlemények

Riczu Zoltán

Heilprin Mihály Nemzeti Órdala

Az *Órdal* szerzője 1823-ban született a lengyelországi Piotrkowban. Apja Phineas Mendel, a kiváló hebraista ortodox meggyőződése ellenére nem zárta el a fiát a világi tudományok tanulmányozásától és művelésétől.

Heilprin Mihály 1843-ban Magyarországra költözött és rövid idő alatt tökéletesen megtanulta új hazája nyelvét, ezzel együtt tizennyolc nyelven beszélt. Miskolcon telepedett le, és könyvkereskedést nyitott.

Hamarosan magyar nyelvű költeményekkel lepte meg környezetét (*Zsidó kórdal*, 1846; *Éjszakai határnál*, 1846), egy évvel később pedig a Pesti Divatlapban jelent meg egy verse. Az 1848-as forradalom kitörésekor azonnal csatlakozott ahhoz, buzditó verset írt *Kaszához, ki magyar* címmel és a népgyűléseken lelkesítő beszédeket tartott a magyar ügy érdekében. A miskolci házában megforduló lengyelek közül sokan a Lengyel Légión alapítói lettek. Beállt a forradalmi hadseregbe, honvédként szolgált 1849 júniusáig, majd a belügyminisztérium állományába került és a sajtóiroda vezetője lett. A szabadságharc bukása után Krakkóba menekült, majd Hamburg következett, aztán Brüsszelbe ment, végül Párizsban állapodott meg. Ott felvette a kapcsolatot az emigrációval. A forradalomhoz és szabadságharchoz való kötődését jelzi az 1849-ben megírt *Köztársasági Dalok* című verse. 1850-ben visszatért az országba és ismét Miskolcon folytatta a könyvkereskedői és kiadói munkáját. Kiadta Tompa Mihály: *Regék és Beszélyek* című művét a Szépirodalmi Könyvtár sorozat részeként 1852-ben. Főtanárként a sátorújhelyi zsidó iskolában is tanított. 1856-ban Angliába érkezett családjával együtt, azzal a céllal, hogy ott telepedjenek le, ám Kossuth Lajos tanácsára – akinek a családjához baráti szálak fűzték – az Egyesült Államokba utaztak és Philadelphiában találtak otthonra. Egy év elteltével New Yorkba költöztek, ott belépett a Magyar Egyletbe. Az amerikai polgárháborúban az északi-ak oldalán küzdött. Felbecsülhetetlen értékű az a munkája és segítsége, amit az oroszországi pogromok elől menekülő hitsorsosai érdekében fejtett ki.

Az Egyesült Államokban tudományos munkássága került előtérbe, foglalkozott Arisztotelésszel a zsidóság ókori költészetével, és bibliakritikával is. Ebben a tárgykörben megjelent munkái: *The historical poetry of The ancient Hebrews* (New York, 1879); *Bibelkritische Notizen* (Baltimore, 1893). Érdeklődést tanúsított Moses Mendelson, a zsidó felvilágosodás nagy alakja, munkássága iránt. Vámbéry Árminnal közösen írt könyvet a magyarok történetéről „*Hungary in ancient medieval and modern times*” címmel, 1887-ben jelent meg.

Részt vett az Új Amerikai Enciklopédia szerkesztésében, ő írta a Magyarországról, Lengyelországról és a zsidókról szóló cikkeket. Munkatársa volt az Evening Postnak, szerkesztője a The Balome-nak, a Nation számára pedig külpolitikai cikkeket írt.

A *Nemzeti Őrda* 1848. március 21-én (?) született, Miskolcon nyomtatták ki. Egy példánya a Nyiregyházi Jósa András Múzeum, Történeti Dokumentumok Gyűjteményében található.

Heilprin Mihály 1888. május 10-én Summit-ban (New Jersey) halt meg. Fia Angelo természettudománnyal, Louis lexikográfiaiával foglalkozott.

Irodalom:

A Pallas Nagy Lexikona IX. kötet. Bp., 1895. 5.

Révai Nagylexikona IX. kötet. Bp., 1913. 681.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái IV. kötet. Bp., 1896. 628–629.

Zsidó lexikon. Szerk. Újvári Péter. Bp., 1929. 355.

**Kiss Áron püspök,
'48-as tábori lelkész
szobra Porcsalmán
(Sebestyén Sándor
alkotása)**

NEMZETI

Ö R D A L.

1.

Fegyvert fogtunk , hogy védhessük
Életünk ;
Éltünk drága , mert javára
Ébredünk :
Szolgák voltunk , most polgárok ,
Szabadok ,
Jármot nyögtünk , most leráztuk ,
Magyarok !

2.

Fegyvert fogtunk , hogy a gyengét
Ójuk meg ;
Öreg apa , ifju lányka
Éljenek !
Az tanácsot , ez meg lángot
Adjanak ,
És az ifjak védelmükben
Haljanak !

3.

Fegyvert fogtunk , hogy őrizzük
A hazát ,
Idegennek bántalmától
Szent jogát.
Áldott földünk ! sokszor ittál
Honfivért :
Édes élni , édesb halni
A honért.

(Marcius 21. 1848.)

4.

Fegyvert fogtunk új jogunkat
Védeni ;
A' mi megvan majd a többit
Vija ki.
Minden ember légyen ember
És szabad ,
Míg a' honnak , míg a jognak.
Hü marad.

5.

Fegyvert fogtunk a' viláért ,
Honfiak !
Majd utánunk más rabszolgák
Mozganak.
Túl a' bércen él egy nemzet
Jó barát ,
Melly példánkra emelendi
Zászlaját !

6.

Fegyvert fogtunk szent ügyünkben :
Szent legyen !
Béke öre , jognak védje
Szüntelen.
Jármot nyögtünk , most leráztuk ,
Magyarok !
Polgártársak ! mi legyünk e
Zsarnokok ?

Heilprin Mihály.